

LV

LV

LV

KOPĪGI PRINCIPI VALSTS ATBALSTA SADERĪBAS EKONOMISKAJAM NOVĒRTĒJUMAM SASKAŅĀ AR EKL 87. PANTA 3. PUNKTU

1. IEVADS

1. Valsts atbalsta kontrole ir būtisks konkurences politikas aspekts un ir nepieciešams konkurences un brīvas tirdzniecības aizsardzības mehānisms vienotajā tirgū.
2. Līguma noteikumos par valsts atbalstu ir ņemts vērā, ka, piešķirot valsts atbalstu, dalībvalstu mērķis ir veicināt ekonomikas vai sociālo attīstību to teritorijā. Dalībvalstīs šo mērķi var sasniegt, piesaistot tiešos ārvalstu ieguldījumus. Uzņēmumu lēmumi sākt darbību, ieguldīt, paplašināties vai vienkārši turpināt ražošanu kādā konkrētā vietā parasti rada ievērojamus ieguvumus uzņēmējvalstij. Šo lēmumu rezultātā var tikt radītas jaunas darbavietas vai saglabātas esošās, gūti lielāki nodokļu ieņēmumi vai stimulēta ekonomikas izaugsme. Turklāt valstu valdību piešķirtais atbalsts var ietekmēt arī preču un pakalpojumu tirdzniecības plūsmas Eiropas Savienībā (ES), jo tādējādi atbalsta saņēmējam var rasties konkurences priekšrocības salīdzinājumā ar ārvalstīs darbojošos konkurentu. Līdz ar to saņēmējuzņēmums var pazemināt cenas, paplašināt ražošanu vai palielināt ieguldījumus (tostarp zinātniskajā izpētē un tehnoloģiju izstrādē (*R&D*)).
3. Tomēr EK līgumā ir ņemts vērā arī tas, ka, plānojot valsts atbalsta pasākumus, valstu valdības bieži vien neņem vērā iespējamo negatīvo papildu efektu, ko šie pasākumi var radīt citās valstīs. Dalībvalstīm var būt motivācija izmantot valsts atbalstu stratēģiski, lai virzītu valsts ekonomiskās intereses un attīstītu darbību to teritorijā, taču tas var kaitēt iekšējam tirgum un būt pretrunā Eiropas vispārējām interesēm. Ja valsts atbalsta dēļ līdzīgas darbības tiek pārceltas citur, tas var kaitēt citām dalībvalstīm, jo īpaši tām, kuras ir mazāk pārtikušas. Valsts atbalsts vietējiem uzņēmumiem var būt par cēloni arī tam, ka ārvalstu konkurenti kļūst mazāk ienesīgi, un sarūk to peļņa un tirgus daļa, un tie līdz ar to var nolemt samazināt darbavietu skaitu un ieguldījumus (tostarp *R&D* izdevumus). Visbeidzot, atbalsts ar šādām pārrobežu sekām var izraisīt citu dalībvalstu reakciju. Šāds subsidēšanas bums var novest pie pārmērīgi liela atbalsta, kas jāsedz nodokļu maksātājiem, un var ievērojami kaitēt iekšējam tirgum.
4. Tāpēc EK līguma 87. panta 1. punktā ir noteikts princips, ka valsts atbalsts, kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus, ir aizliegts, ja tas ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm¹. Tomēr tāds valsts atbalsts, kas veicina skaidri definētu Eiropas vispārējās nozīmes mērķu sasniegšanu un pārmērīgi nekropļo ne konkurenci uzņēmumu vidū, ne arī tirdzniecību starp dalībvalstīm, var tikt atzīts par saderīgu ar kopējo tirgu. Tāpēc EK līguma 87. panta 3. punktā ir paredzēti izņēmumi no vispārējā valsts atbalsta aizlieguma, lai būtu iespējams sasniegt šādus vispārējās

¹ Turklāt uz ES dalībvalstu piešķirtajām subsīdijām var attiekties arī starptautiski nolīgumi, piemēram, PTO Nolīgums par subsīdijām.

nozīmes mērķus². Līdz ar to attiecībā uz pasākumiem, kuri atzīti par 87. panta 1. punkta jomā esošiem, Eiropas Komisijai ir jāizvērtē to saderība saskaņā ar 87. panta 3. punktu. Izmantojot šīs pilnvaras, Komisija vērtē plašu atbalsta spektru, ko dalībvalstis ieplānojušas, lai sasniegtu vispārējas nozīmes mērķus ekonomiskās un sociālās attīstības jomā. Šim novērtējumam būtu jāpamatojas uz pareiziem ekonomikas principiem. Tāpēc Valsts atbalsta rīcības plānā³ Komisija paziņoja, ka tā stiprinās ekonomisko pieeju minētajai saderības analīzei. Pilnveidotās ekonomiskās pieejas pamatelements ir samēra pārbaude.

5. Šā dokumenta mērķis ir sniegt sīkāku informāciju un skaidrojumus par Komisijas izmantoto vērtēšanas metodiku, veicot samēra pārbaudi⁴. Samēra pārbaudes metodika jau ir izmantota Komisijas līdzšinējā praksē, un tā ne tik sīkā veidā bija izklāstīta Valsts atbalsta rīcības plānā. Vispārīgie analīzes principi, ko izmanto samēra pārbaudē, atspoguļojas arī vairākās konkrētu atbalsta kategoriju pamatnostādņēs (piemēram, *R&D&F*⁵, riska kapitāla⁶ vai vides atbalsta⁷ jomā), ar attiecīgiem pielāgojumiem, ņemot vērā konkrētā politikas virziena kontekstu, un šie principi ir tikuši piemēroti vairākos Komisijas lēmumos gan minēto pamatnostādņu darbības jomā, gan ārpus tās.
6. Ja uz kādu konkrētu atbalsta pasākumu, ņemot vērā tā mērķi, attiecas jau esošas pamatnostādnes un tādējādi par šo pasākumu jāpaziņo saskaņā ar attiecīgajām pamatnostādņēm, ir piemērojami tikai attiecīgajās pamatnostādņēs izklāstītie vērtēšanas kritēriji (piemēram, atbalsta intensitāte vai atbilstības kritēriji).
7. Šā iemesla dēļ ar šo dokumentu netiek aizstātas nevienas no esošajām pamatnostādņēm, tomēr atsevišķu jautājumu ilustrēšanai tajā izmantoti piemēri no jomām, uz kurām attiecas minētās pamatnostādnes. Pasākumi, uz kuriem attiecas konkrētas pamatnostādnes, bet kuri neatbilst visiem tajās iekļautajiem nosacījumiem (piemēram, tāpēc, ka pārsniegta atbalsta atļautā intensitāte vai nav izpildīti visi atbilstības kritēriji), tiks atzīti par nesaderīgiem ar noteikumiem, un Komisija tos nevērtēs vēlreiz, pamatojoties uz šo dokumentu⁸. Šajā dokumentā izklāstītā metodika varētu būt noderīga arī attiecībā uz tādiem atbalsta pasākumiem, uz kuriem nepārprotami neattiecas nevienas no pamatnostādņēm vai grupālajiem atbrīvojumiem. Tomēr šis dokuments neskar Komisijas vērtējumu par to, kāda nozīme konkrētā gadījumā piešķirama konkrētiem rādītājiem, jo īpaši tam, kādu relatīvo nozīmi piešķirt ieguvumiem, ko konkrētais atbalsts rada efektivitātes un taisnīguma ziņā vispārējo interešu labā, un atbalsta kropļojošajai ietekmei uz

² Papildus skat. arī 87. panta 2. punktu, kurā cita starpā paredzēts sociāls atbalsts un atbalsts, ko sniedz, lai novērstu kaitējumu, ko nodarījušas dabas katastrofas.

³ Skat. 22. punktu Valsts atbalsta rīcības plānā, COM (2005) 107 galīgā redakcija, 7.6.2005.

⁴ Tādējādi šajā dokumentā nav skatīts jautājums par to, kā noteikt, vai pasākums uzskatāms vai nav uzskatāms par valsts atbalstu EK līguma 87. panta 1. punkta nozīmē. EKL 87. panta 1. punkta jēdzienu interpretāciju skat. Tiesas judikatūrā, piem., spriedumā lietā C-83/98 Francijas Republika/*Ladbroke Racing Ltd* un Eiropas Kopienų Komisija, 2000, *Recueil*, I-3271. lpp. vai spriedumā lietā T-67/94 *Ladbroke Racing Ltd*/Eiropas Kopienų Komisija, 1998, *Recueil*, II-1. lpp.

⁵ OV C 45, 17.2.1996., 5. lpp.

⁶ OV C 194, 18.8.2006., 2. lpp.

⁷ OV C 82, 1.4.2008., 1. lpp.

⁸ Tas jo īpaši attiecas uz reģionālo ieguldījumu atbalstu ārpus zonām, kas norādītas apstiprinātajās reģionālā atbalsta kartēs.

uzņēmumu konkurenci un tirdzniecību starp dalībvalstīm. Turklāt tas, cik sīki tiks izstrādāts Komisijas vērtējums, būs atkarīgs no konkrētajiem apstākļiem.

8. Ja dalībvalsts paziņo par atbalstu konkrētam projektam un atbalsta saņēmējam, Komisija savā analizē koncentrējas uz konkrētā atbalsta paredzamo ietekmi. Ja dalībvalsts plāno ieviest atbalsta shēmu, kuru varētu izmantot vairāki uzņēmumi, analīze koncentrējas uz tipiskākajiem gadījumiem, uz kuriem attiektos šī shēma, kā arī uz iespējamajiem ļaunākā scenārija gadījumiem, kas varētu radīt būtiskus kropļojumus, piemēram, lielu atbalsta summu un/vai augstas atbalsta intensitātes dēļ.

2. SADERĪGUMA ANALĪZES METODIKA — SAMĒRA PĀRBAUDE

9. Novērtēt atbalsta saderību ar noteikumiem pamatā nozīmē samērot atbalsta negatīvo ietekmi uz tirdzniecību un konkurenci kopējā tirgū ar tā pozitīvo ietekmi, kas mērāma ieguldījuma skaidri definētu vispārējas nozīmes mērķu sasniegšanā⁹. Salīdzinot abu veidu ietekmi, tiek ņemta vērā atbalsta ietekme uz ES sociālo labklājību. Tādējādi Komisija ir izstrādājusi pārbaudi, kurā ir ietverti turpmāk norādītie jautājumi.

1. Vai atbalsta pasākums ir vērsts uz skaidri definētu vispārējas nozīmes mērķi?
2. Vai atbalsts ir piemērots, lai sasniegtu šo vispārējas nozīmes mērķi, t.i., vai ierosinātais atbalsts ir paredzēts tirgus nepilnību novēršanai vai citam mērķim?
 - i) Vai atbalsts ir piemērots politikas instruments attiecīgā politikas mērķa sasniegšanai?
 - ii) Vai tam piemīt stimulējoša iedarbība, t.i., vai atbalsts maina atbalsta saņēmēja rīcību?
 - iii) Vai atbalsta pasākums ir samērīgs ar risināmo problēmu, t.i., vai tādas pašas izmaiņas rīcībā nebūtu iespējams panākt ar mazāku atbalstu?
3. Vai konkurences kropļojumi un ietekme uz tirdzniecību ir pietiekami ierobežota, lai kopējais samērs būtu pozitīvs?

10. Lai atbildētu uz šiem jautājumiem un pārbaudītu, vai valsts atbalsts ir vajadzīgs un samērīgs, var būt lietderīgi izmantot ekonomikas instrumentus. Pirmie divi jautājumi attiecas uz valsts atbalsta pasākuma pozitīvo ietekmi, savukārt trešais jautājums — uz tā negatīvo ietekmi uz konkurenci un tirdzniecību un paredz atbalsta pozitīvās un negatīvās ietekmes salīdzināšanu.

11. Šādas samēra pārbaudes veikšanai, protams, ir vajadzīga kopīga sistēma, kā izvērtēt un salīdzināt dažādos elementus, kuri tiek ņemti vērā. Šādu sistēmu nodrošina analīze par valsts atbalsta ietekmi uz visu ieinteresēto personu labklājību un jo īpaši uz atbalsta saņēmēja, tā konkurentu, patērētāju, kā arī resursu (piemēram,

⁹ Samēra pārbaude līdz šim ir izmantota vairākās lietās. Parauglietu sarakstu skat. I pielikumā.

darbaspēka) piegādātāju labklājību. Galvenie valsts atbalsta ietekmes veidi uz ieinteresēto personu labklājību ir apkopoti 1. skaidrojošajā ielaidumā.

12. Attiecībā uz pirmo jautājumu EK līgumā ir paredzēti tikai daži izņēmumi no vispārējā valsts atbalsta aizlieguma. Tāpēc vispirms ir jānovērtē, vai atbalsta mērķis patiešām ir tāds, ko var atzīt par vispārējas nozīmes mērķi, un jānovērtē, vai šis mērķis ir atzīstams par lietderīgu. Izmantojot ekonomikas teorijā izstrādātos jēdzienus, to, vai pasākums veicina vispārējas nozīmes mērķa sasniegšanu, var vērtēt pēc šā pasākuma ietekmes uz vispārējo labklājību un efektivitāti (vai ar valsts atbalstu var novērst tirgus nepilnību) vai tā ietekmes uz taisnīgumu (kā labklājība ir sadalīta). Tādējādi visi vispārējas nozīmes mērķi ir mērķi, kas veicina efektivitāti un/vai taisnīgumu. Kā skaidrots turpmāk, efektivitātes veicināšanu analizē tirgus nepilnību kontekstā.
13. Otrkārt, ir jānovērtē, vai atbalsts ir izplānots tā, lai sasniegtu skaidri definēto vispārējas nozīmes mērķi. Konkrētāk, pat ja attiecīgais valsts atbalsts ir vērsts uz skaidri definētu mērķi, šis atbalsts, iespējams, nav piemērots instruments. Piemērs tam var būt valsts atbalsts, ar kuru nav iespējams sasniegt vēlamo mērķi, vai situācija, kad to pašu rezultātu var sasniegt ar citiem mazāk kropļojošiem instrumentiem. Turklāt attiecīgajam atbalstam jābūt tādām, kas tiešām stimulē tā saņēmēju mainīt rīcību tā, lai tiktu sasniegts attiecīgais mērķis. Šis nosacījums nebūtu izpildīts gadījumos, kad atbalsts nav nepieciešams, jo tā saņēmējs konkrēto mērķi sasniegtu arī tad, ja atbalsta nebūtu. Visbeidzot, atbalsta summa nedrīkst pārsniegt mērķa sasniegšanai vajadzīgo summu.
14. Pēdējais jautājums attiecas uz valsts atbalsta negatīvo ietekmi. Pat ja atbalsts ir piemērots vispārējas nozīmes mērķa sasniegšanai, tas, piešķirts konkrētam uzņēmumam vai ekonomikas nozarei, var nepieņemamā veidā izkropļot konkurenci un tirdzniecību starp dalībvalstīm.
15. Lai noteiktu vispārējo samēru, ir ne tikai jāfiksē atbalsta ietekme uz ražotājiem un patērētājiem dalībvalstīs, bet arī jānovērtē šīs ietekmes apjoms un jāsalīdzina dažādās ietekmes. Tas nozīmē, ka, piemēram, ievērojama apjoma negatīva ietekme ir jākompensē ar tikpat ievērojama apjoma pozitīvu ietekmi.
16. Attiecīgi, ja tiek konstatēts, ka konkurences kropļojumi ir ierobežoti, arī pozitīvā ietekme var būt mazāka. Šādos gadījumos Komisija parasti veiks mazāk detalizētu samēra pārbaudi. Turklāt jāatceras, ka tāds valsts atbalsts, uz kuru attiecas EK līguma 87. panta 1. punkts un kuram nav nekādas pozitīvas ietekmes, ir aizliegts ar minēto noteikumu, un tādā gadījumā negatīvās ietekmes apjoms nemaz nav jāvērtē.
17. Lai novērtētu atbalsta ietekmi, Komisijai ir jānosaka hipotētisks scenārijs, ar kuru var salīdzināt situāciju, kāda būtu atbalsta piešķiršanas gadījumā. Šajā kontekstā ir jāatbild uz jautājumu par to, kāda situācija būs tad, ja atbalsts netiks piešķirts.

1. skaidrojošais ielaidums. Atbalsta ietekmes fiksēšana

Valsts atbalsts maina tā saņēmēja darbības stimulus un ierobežojumus, tādējādi ietekmējot saņēmēja rīcību. Līdz ar to tiek ietekmēti konkurenti, patērētāji un citas ieinteresētās personas. Atbalsta ietekmi uz tā saņēmēju ir lietderīgi aprakstīt arī tāpēc, lai noteiktu tā ietekmi uz citām

ieinteresētajām personām. Būtiski elementi ir no atbalsta segto izmaksu apjoms un tas, cik lielā mērā tās ir „neatgūstamas”.

Atbalsts, no kura sedz pastāvīgās (un neatgūstamās¹⁰) izmaksas (piemēram, ieguldījumus jaunās ražotnēs un iekārtās), parasti ietekmē uzņēmumu lēmumus par uzņēmējdarbības attīstīšanu.

Turpmāk sniegti daži atbalsta ietekmes piemēri¹¹.

Ieiešana tirgū. Atbalsts var tikt izmantots, lai segtu izmaksas, kas saistītas ar ieiešanu tirgū, un var izpausties kā ieguldījumi papildu vai alternatīvā ražošanā (vai izmantots, lai novērstu pretējā gadījumā paredzamu izešanu no tirgus). Tādējādi atbalsta saņēmēja konkurenti var zaudēt tirgus daļas, un līdz ar to tiem var samazināties peļņa. Konkurenti var reaģēt, samazinot savus plānotos ieguldījumus. Ja līdz ar šādu ieiešanu tirgū palielinās kopējā izlaide un konkurence, patērētāji īstermiņā var būt ieguvēji. Tomēr atbalsts, lai subsidētu ieiešanu tirgū, parasti negatīvi ietekmē tirgū jau darbojošos uzņēmējus, jo tiem ir jārēķinās ar jaunu konkurentu. Ja pastāv risks, ka tirgū kādā vēlākā laikposmā varētu notikt subsidēta ieiešana tirgū, šī iespēja var negatīvi ietekmēt privātā sektora ieguldījumu stimulus. Šī negatīvā ietekme būtu vēl lielāka, ja rezultātā efektīvāki konkurenti būtu spiesti iziet no tirgus.

Turklāt atbalsts var izraisīt darbības vai ieguldījumu **pārvietošanu** no viena reģiona uz citu (tādējādi neradot papildu jaudas). Tas var notikt, ja tiek pārceltas rūpnīcas, kas atbalsta nesaņemšanas vai pasākumu neveikšanas gadījumā būtu pārceltas citur, vai ja atbalstītajā reģionā pieaug saimnieciskā darbība, kaitējot citiem reģioniem. Tādējādi var tikt sekmēta reģionālā attīstība atbalsta saņēmēja reģionā, taču šis atbalsts var tikpat lielā mērā negatīvi ietekmēt reģionu, no kura ieguldījumi aizplūst.

Iziešana no tirgus. Atbalsts var tikt izmantots, lai segtu izmaksas, kas saistītas ar izešanu no tirgus, un var izpausties kā atbrīvošanās no aktīviem un darbības izbeigšana (piemēram, pārstrukturējoties). Šādā gadījumā konkurenti būs ieguvēji un, iespējams, paplašinās savas jaudas. Atbalsts var sekmēt efektivitāti, ja no tirgus izejošā uzņēmuma aktīvus jaunie īpašnieki pārvalda labāk un ražošanu pārņem efektīvāki uzņēmumi. Un pretēji — atbalsts var novērst izešanu no tirgus.

Zinātniskā izpēte un tehnoloģiju izstrāde. Atbalsts var radīt iespēju īstenot tādas ieguldījumus un projektus, kas pretējā gadījumā būtu nerentabli vai pārāk riskanti, lai privātie investori paši ķertos tiem klāt. Ja šie projekti vai ieguldījumi rada pozitīvu papildu efektu, tie var dot labumu patērētājiem, atbalsta saņēmējam un konkurentiem¹². Tomēr, ja šāda atbalsta

¹⁰ Neatgūstamās (angl.: *sunk*) izmaksas ir ar iepriekšēju ietekmi uz uzņēmumu lēmumiem, bet pēc tam, kad tās ir radušās, tās neietekmē racionālu tirgus dalībnieku lēmumus. Tādējādi atbalsts, no kura sedz neatgūstamās izmaksas, ir ar mazāku kropļojumu potenciālu. Turpretī mainīgās izmaksas ietekmē stimulus uzņēmumu lēmumu pieņemšanā, un šādu izmaksu segšanai paredzēts atbalsts potenciāli ir viskropļojošākais. Tomēr ne vienmēr ir iespējams mainīgās izmaksas nošķirt no pastāvīgajām/neatgūstamajām izmaksām. Piemēram, ieguldījumi jaunās, efektīvākās iekārtās var neatgriezeniski mainīt papildu izlaides mainīgās izmaksas.

¹¹ Šis uzskaitījums nav izsmelošs.

¹² Tomēr, ja subsidēto zinātniskās izpētes un tehnoloģiju izstrādes pasākumu rezultāti konkurentiem ir pieejami tikai par ievērojamu samaksu atbalsta saņēmējam uzņēmumam, tiem salīdzinājumā ar šo uzņēmumu var būt neizdevīgāki konkurences apstākļi un tādējādi var samazināties to tirgus daļa un peļņa.

dēļ tiek izstumti atbalsta saņēmēja konkurentu privātie ieguldījumi, var samazināties kopējais ieguldījumu apjoms.

Atbalsts, no kura sedz mainīgās izmaksas, parasti ietekmē uzņēmumu lēmumus attiecībā uz robežizlaidi un cenām (neatkarīgi no pastāvīgo izmaksu līmeņa). Šāds atbalsts var ietekmēt konkurenci dažādos veidos, no kuriem divi minēti turpmāk¹³.

Izlaides palielināšana un cenas samazināšana. Atbalsts tā saņēmējam var radīt iespēju samazināt cenu un palielināt noietu¹⁴. Atbalsta saņēmēja konkurenti var zaudēt tirgus daļas un gūt mazāku peļņu, kā arī samazināt savus ražošanas apjomus un koriģēt ieguldījumu plānus. Rezultātā ieguvēji parasti būtu subsidēto preču patērētāji (zemākas cenas, vismaz īstermiņā) un atbalsta saņēmējs (lielāka peļņa), taču zaudētu konkurenti. Tas, ka resursi vairāk tiktu izmantoti subsidēto preču ražošanai, visticamāk negatīvi ietekmētu tos tirgus, kuros šie resursi tiktu izmantoti pretējā gadījumā.

Apjomīgāka un/vai citāda **resursu iegāde**. Atbalsta rezultātā var samazināties atsevišķu resursu izmaksas (piemēram, apmācībai vai videi nekaitīgākiem materiāliem). Atbalsts var radīt izmaiņas ražošanas procesā — var tikt izmantoti citi izejmateriāli, darbaspēks vai resursi (piemēram, nodarbināts vairāk cilvēku ar īpašām vajadzībām vai radīts mazāk piesārņojuma). Rezultātā ieguvēji visticamāk būtu atbalsta saņēmējs un resursu tirgus dalībnieki, taču zaudētājos var būt konkurējošu resursu piegādātāji. Negatīvu ietekmi var izjust konkurenti, ja atbalsta dēļ mainās tā saņēmēja izlaide vai spēja piesaistīt ieguldījumus. Jaunais ražošanas process var labvēlīgi ietekmēt vispārējo labklājību, ja tas rada pozitīvu papildu efektu (piemēram, mazāk piesārņojuma, labākas zināšanas), kas pārsniedz negatīvo ietekmi uz atbalsta saņēmēja uzņēmuma konkurentiem.

3. VAI ATBALSTS IR VĒRSTS UZ VISPĀRĒJAS NOZĪMES MĒRĶI?

18. Komisija var atļaut piešķirt valsts atbalstu, ja tas sekmē viena vai vairāku EK līguma 87. panta 3. punktā norādīto vispārējas nozīmes mērķu sasniegšanu. To, vai kāds pasākums sekmē vispārējas nozīmes mērķa sasniegšanu, var vērtēt pēc šā pasākuma ietekmes uz efektivitāti vai uz taisnīgumu. Tāpēc dalībvalstīm, kuras vēlas piešķirt valsts atbalstu, ir jādefinē mērķis, ko tās plāno sasniegt, un jo īpaši jāpaskaidro, vai šis mērķis ir vērsts uz tirgus efektivitātes palielināšanu vai uz taisnīguma problēmu risināšanu. Atsevišķi mērķi var būt vērsti gan uz taisnīguma, gan efektivitātes problēmām¹⁵.

¹³ Šis uzskaitījums nav izsmeljošs. Piemēram, darbības atbalsts var stimulēt arī ieiešanu tirgū un iziešanu no tā, darbības vietas maiņu un zinātnisko izpēti un tehnoloģiju izstrādi.

¹⁴ Šāda ietekme būtu arī jaudas palielināšanas atbalstam, kaut arī jaudas palielināšanu panāk ar pastāvīgajām izmaksām. Lielākas jaudas rezultātā atbalsta saņēmējs var panākt izlaides palielināšanu salīdzinājumā ar iepriekšējo jaudu ar normālām robežizmaksām.

¹⁵ Piemēram, atbalsts kultūrai var būt vērsts uz taisnīgumu, ja tas paplašina kultūras preču un pakalpojumu pieejamību cilvēkiem, kuriem pretējā gadījumā tie nebūtu pieejami, taču var būt vērsts arī uz efektivitāti, ja ar to tiek novērsta tirgus nepilnība, kas saistīta ar kultūras pozitīvo ārējo ietekmi. Skat., piem., COM (2001) 534 galīgo redakciju, Paziņojums par atsevišķiem juridiskajiem aspektiem attiecībā uz kinematogrāfijas un citiem audiovizuālajiem darbiem, īpaši tā 2.3. punktu.

3.1. Efektivitātes mērķi

19. Ja vien konkrētā gadījumā nav pretēju pierādījumu, Komisija uzskata, ka tirgus mehānisms nodrošina efektīvu tautsaimniecības resursu sadali. Tomēr var būt tādi apstākļi, kuru gadījumā dalībvalstis var pierādīt, ka tirgus nenodrošina efektīvu rezultātu¹⁶, piemēram, netiek veikti sociāli rentabli ieguldījumi vai atsevišķas darbības tiek veiktas pārlieku lielā apjomā¹⁷ vai tās netiek nodrošinātas ar iespējami zemākajām izmaksām. Šādos gadījumos valsts atbalsta piešķiršana var radīt pozitīvu ietekmi un, ar valsts atbalsta palīdzību koriģējot uzņēmumu stimulus, var tikt uzlabota kopējā efektivitāte. Vispārīgā gadījumā, lai ar valsts atbalstu varētu uzlabot efektivitāti, tirgus nepilnībai ir jābūt būtiskai. Tāpēc, lai noteiktu valsts atbalsta ietekmi uz efektivitāti, ir jāanalizē, vai pastāv **tirgus nepilnības**, un cik tās ir nozīmīgas.
20. Ja kāds konkrēts uzņēmums nespēj īstenot kādu projektu bez atbalsta, ne obligāti nozīmē, ka pastāv tirgus nepilnība. Piemēram, uzņēmuma lēmums neieguldīt projektā ar zemu rentabilitāti vai reģionā ar ierobežotu tirgus pieprasījumu un/vai nekonkurētspējīgām izmaksām var liecināt nevis par tirgus nepilnību, bet gan pienācīgi darbojošos tirgu. Nevar pieņemt, ka atbalsts ar mērķi palielināt ražošanas apjomu vai samazināt cenu var tikt attaisnots ar tirgus nepilnību, jo pārmērīga jauda¹⁸ vai pārmērīgs patēriņš¹⁹ var būt neefektīvi vai pat kaitēt visai ekonomikai un sabiedrībai. Tikai tad, ja ar tirgus spēkiem vien bez jebkāda atbalsta nebūtu iespējams sasniegt efektīvu rezultātu, var uzskatīt, ka pastāv tirgus nepilnība. Šādā gadījumā pienācīgi izstrādāta valdības iejaukšanās var uzlabot ražošanas faktoru sadali, novērst tirgus nepilnību un palīdzēt sasniegt konkrēto vispārējas nozīmes mērķi.
21. Tirgus nepilnības izpaužas dažādos veidos, un tām ir dažādi iemesli un iezīmes. Turpmāk aprakstīti divi visizplatītākie tirgus nepilnību avoti.

Ārējā ietekme

Ārējā ietekme rodas, ja tirgus dalībnieki neinternalizē visus savas darbības ieguvumus vai izmaksas nepilnīgu īpašumtiesību dēļ. Kā piemēru darbībai ar pozitīvu ārējo ietekmi ar minēt zinātnisko izpēti un tehnoloģiju izstrādi (*R&D*). Ja uzņēmumiem ir iespēja efektīvi patentēt zinātniskās izpētes rezultātus, pozitīva ārējā ietekme būs konstatējama mazākā mērā. Turpretī, ja uzņēmumi nevar visus ieguvumus no *R&D* izdevumiem izmantot savā labā, tie, iespējams, investēs *R&D* tādā apjomā, kas no kopējās labklājības viedokļa ir zemāks par optimālo. Negatīva ārējā iedarbība rodas rūpnieciskas darbības radīta piesārņojuma gadījumā. Ja uzņēmumi nesedz visas ar piesārņošanu saistītās izmaksas (piem., veselības aprūpes izmaksas tiem, kuru veselība pasliktinājusies lielāka piesārņojuma dēļ), tie, iespējams, piesārņos vairāk nekā būtu optimāli no kopējās labklājības viedokļa.

¹⁶ No ekonomikas viedokļa efektīvs rezultāts ir situācijā, kad resursu sadalījums ir optimāls tādā ziņā, ka neviena stāvokli nevar uzlabot, nepasliktinot kāda cita stāvokli. Valsts atbalsts ietekmē tirgus dalībnieku stimulus, un var izraisīt izmaiņas to rīcībā, tādējādi mainot rezultātu tirgū.

¹⁷ Kā piemēru var minēt piesārņošanu, kuras radīto kaitējumu attiecīgie uzņēmumi, iespējams, nesedz pilnā apmērā.

¹⁸ Vēsturiski piemēri rodami tādās nozarēs kā tērauda rūpniecība, tekstilrūpniecība vai kuģubūve.

¹⁹ Kā piemērus pārmērīgam patēriņam subsidētu cenu dēļ var minēt tādu ierobežotu resursu kā ūdens vai degisrakteņu izsīkšanu vai pārmērīgu kredīta ņemšanu no subsidētām bankām.

Nepilnīga un nevienlīdzīga informācija / koordinācijas problēmas

Nepilnīga un nevienlīdzīga informācija var novest pie darījumu izmaksām, starpniecības izmaksām, morāla kaitējuma vai apgrieztas izvēles, kas savukārt noved pie neefektīviem tirgus rezultātiem. Viens no piemēriem ir rodams finanšu tirgū, kur jaunie uzņēmumi bieži sastopas ar problēmām, meklējot vajadzīgo finansējumu (īpaši tāpēc, ka nav nodrošinājuma, stabilas naudas plūsmas vai tirgus reputācijas), kaut arī tiem, iespējams, ir ļoti daudzsološs biznesa plāns. Līdz ar to riskantiem projektiem, kas efektīvi aktivizētu saimniecisko darbību, iespējams, netiek sniegts pietiekams finansējums. Tas tomēr nenozīmē, ka visiem riskantiem projektiem vienmēr būtu jāpiešķir finansējums, pamatojoties uz pieņēmumu par nepilnīgu informāciju. Tieši pretēji — tas, ka projekti ar mazāku ieguldījumu atdevi netiek finansēti, liecina par tirgus efektivitāti, un dalībvalstīm ir precīzi jāparāda, kā ar to pasākumiem tiek risināta nepilnīgas informācijas problēma.

Koordinācijas problēmas arī var radīt tirgus nepilnības, ja līgumu slēgšanas izmaksas, neskaidrība par sadarbības rezultātiem un tīkla efekts liedz efektīvi izstrādāt vai noslēgt līgumus, tādējādi izraisot neefektīvu zemu koordinācijas un izlaides līmeni. Nepilnīga informācija var būt šķērslis uzņēmumiem savstarpēji izdevīgu lēmumu pieņemšanā. Tādi gadījumi var būt attiecībā uz standartu noteikšanu, sadarbības līgumiem un inovāciju kopu izveidi²⁰. Piemēram, zinātniskās izpētes projektā var tikt iegūti rezultāti, kas noved pie dažādām attīstības stratēģijām, kuras ir grūti paredzēt iepriekš. Līdz ar to ieguldījumu projektu dalībnieku vidū noslēgtie līgumi var būt nepilnīgi, un daži projektu dalībnieki var neveikt kopīgos ieguldījumus efektīvā apjomā (īpaši tie projektu dalībnieki, kuriem ir maza ietekme neparedzētos gadījumos) vai neieguldīt vispār. Šāda situācija var rasties, piemēram, ja zinātniskās izpētes projekta partneri iegulda ļoti atšķirīgas prasmes un zināšanas, kas var būt gan vērtīgas, gan nevērtīgas²¹. Projektu dalībniekiem ievērojamas izmaksas rodas, arī izstrādājot un īstenojot attiecīgos līgumus. Paredzams, ka šīs koordinācijas problēmas un koordinēšanas izmaksas pieaugs līdz ar līgumpartneru skaitu. Koordinācijas problēmas var radīt arī tas, ka konkrētai tehnoloģijai, standartam vai praksei jāsasniedz noteikta kritiskā masa, pirms ir saprātīgi to pieņemt vai papildināt, vai arī tas, ka pirms līguma noslēgšanas starp attiecīgajām pusēm ir jāsedz neatgūstamās izmaksas.

22. Turklāt valsts atbalsta analīzē var būt jāņem vērā sabiedriskie labumi. Sabiedriskie labumi var būt tādi, kuri lietošanas gaitā neizsīkst, un ir sarežģīti izslēgt kādu no šo labumu izmantošanas (un tādējādi panākt, ka tie maksā par šiem labumiem). Lai gan sabiedriskie labumi dod labumu sabiedrībai kopumā, ir iespējams, ka tirgus tos nepiedāvā²².

²⁰ Aglomerācijas pozitīvas ārējās ietekmes gadījumā uzņēmuma rentabilitāte palielinās, ja tas atrodas tuvu saviem konkurentiem, piegādātājiem un klientiem. Šādā kontekstā valdība var stimulēt vai stiprināt inovāciju kopas veidošanos.

²¹ Skat., piemēram, lietu N 854/2006 *Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme mobilisateur pour l'innovation industrielle TVMSL*, OV C 182, 4.8.2007.

²² Vēl viens iemesls tam, kāpēc tirgus var nedot efektīvu rezultātu, ir tirgus ietekmes pastāvēšana, piemēram, monopola situācijā. Tomēr vairumā gadījumu attiecībā uz tirgiem, kuros atsevišķiem tirgus dalībniekiem ir noteikta tirgus ietekme un kuri, iespējams, nav uzskatāmi par efektīviem, Komisija neuzskatīs to par pietiekamu attaisnojumu valsts atbalsta piešķiršanai, piemēram, mazākiem vai neordināriem tirgus dalībniekiem.

23. Tas, ka projektam ir pozitīva ietekme, kuru atbalsta saņēmējs nevar pilnībā izmantot savā labā, vai ka tas saskaras ar koordinācijas vai nepilnīgas informācijas problēmām, nav pamats, lai automātiski secinātu, ka pastāv tirgus nepilnība. Par tirgus nepilnību var runāt tikai tad, ja dalībvalsts pierāda, ka šie aspekti ietekmē projekta rentabilitāti tādā mērā, ka, ņemot vērā efektivitātes apsvērumus²³, šis projekts netiktu īstenots (vai tiktu īstenots nepietiekamā apjomā).
24. Tirgus nepilnības var tikt atklātas dažādos veidos. Dažos gadījumos tās ir izsakāmas skaitļos. Piemēram, atsevišķos gadījumos dalībvalstis var sniegt ekonometriskas aplēses par papildu efektiem zināšanu vai vides jomā. Tomēr reti kad ir pieejams pietiekami daudz informācijas, lai konkrētā kontekstā veiktu pilnvērtīgu ekonometrisku pētījumu. Tirgus nepilnības var tikt atklātas, arī veicot salīdzinošu novērtēšanu vai apsekojumus, kas parāda, ka konkrētā tirgū ir raksturīga ievērojama ārējā ietekme vai informācijas problēmas (tādā nozīmē, kā skaidrots iepriekš).
25. Turklāt, lai noteiktu konkrētākas tirgus nepilnības un šīs tirgus nepilnības sasaistītu ar konkrētiem vispārējas nozīmes mērķiem, var noderēt atsevišķi kritēriji:

Tirgus nepilnības veids	Iespējamās ietekmētās jomas	Konkrēti vērtēšanas kritēriji
<i>Ārējā ietekme</i>	R&D&I atbalsts (pozitīva ārējā ietekme), mācību atbalsts (pozitīva ārējā ietekme), vides atbalsts (negatīvas ārējās ietekmes novēršana)	<ul style="list-style-type: none"> • Vai ir bijuši līdzīgi projekti bez atbalsta (ja tādi ir bijuši, tirgus nepilnības droši vien nav) • Iespēja savā labā izmantot darbības radītos ieguvumus, īpaši ar līgumiem, intelektuālā īpašuma tiesībām vai komercnoslēpumu • Paredzētais rezultātu izplatīšanas līmenis • Radītās ārējās ietekmes specifika • Atklātība saistībā ar radītās ārējās ietekmes veidu un apjomu attiecībā pret patērētājiem un tirdzniecības partneriem
<i>Nepilnīga informācija</i>	Riska kapitāls, R&D&I atbalsts, nodarbinātības atbalsts	<ul style="list-style-type: none"> • Atbalsta saņēmēja veids, saistību nepildīšanas varbūtība • Attiecīgās darbības iepriekšēja novērtējuma un pēckontroles apjoms, īpaši attiecībā uz darbības rentabilitāti un/vai kvalitāti • Informācijas un speciālo zināšanu pieejamība attiecīgajā nozarē un/vai par attiecīgo darbību un atbalsta saņēmēju
<i>Koordinācijas problēmas</i>	R&D&I atbalsts, nodarbinātības atbalsts	<ul style="list-style-type: none"> • Cik daudziem uzņēmumiem ir jāsadarbojas • Iepriekšējās sadarbības intensitāte • Sadarbības partneru interešu atšķirības • Līgumu izstrādes problēmas, neparedzamu gadījumu iespējamība

²³ Piemēram, ja darbības izmaksas ir tik lielas, ka uzņēmumam izslēgtu peļņas iespēju, taču mazākas par kopējo ieguvumu sabiedrībai.

		<ul style="list-style-type: none"> Sadarbības koordinēšanas problēmas (valodu problēmas, laiks, attālums, ceļošanas izmaksas, vieglu saziņas iespēju trūkums, slepena informācija)
--	--	---

3.2. Taisnīguma mērķi

26. Tirgus spēku darbības rezultātā ir gan ieguvēji, gan zaudētāji, un šajā procesā tirgus var radīt vai pastiprināt nevienlīdzību. Valdībām var šķist, ka šāda nevienlīdzība ir nepieņemama, un tās var izlemt iejaukties un veikt bagātību pārdali, lai mazinātu sociālo vai reģionālo nevienlīdzību. Tādējādi valsts atbalsts var tikt izmantots, lai sasniegtu taisnīguma mērķus.
27. Vairāki vispārējas nozīmes mērķi (piemēram, atbalsts *R&D&I*, videi, mācībām vai riska kapitālam) ir vērsti uz tirgus nepilnību novēršanu, un tādējādi attiecas uz efektivitātes problēmu risināšanu. Šādos gadījumos taisnīguma apsvērumiem parasti būs mazāka loma atbalsta pozitīvās un negatīvās ietekmes samērošanā. Tomēr pat šādos gadījumos taisnīguma apsvērumiem var būt nozīme (piemēram, ja atbalsts ir paredzēts *R&D&I* projekta pārcelšanai no viena reģiona uz citu).
28. Savukārt citi atbalsta pasākumi var būt vērsti tieši uz taisnīguma mērķu sasniegšanu. Turpmāk minēti daži piemēri.
- Reģionālā atbalsta mērķis ir veicināt ekonomisko kohēziju, palīdzot mazināt attīstības līmeņa atšķirības dažādos ES reģionos. Reģionālais ieguldījumu atbalsts ir paredzēts, lai palīdzētu attīstīt mazattīstītos reģionus, atbalstot ieguldījumus un darbavietu izveidi un veicinot mazāk labvēlīgos reģionos darbojošos uzņēmumu saimnieciskās darbības izvēršanu un dažādošanu.
 - Atbalsts vispārējas ekonomiskās nozīmes pakalpojumu sniegšanai var tikt izraudzīts taisnīguma iemeslu dēļ, īpaši, ja dalībvalsts uzskata, ka efektīvā tirgū nebūtu pienācīgi nodrošināta šo pakalpojumu sniegšana visiem iedzīvotājiem.
 - Dažu kategoriju darba ņēmējiem ir lielas grūtības atrast darbu, jo darba devēji viņus uzskata par mazāk ražīgiem. Valsts atbalsts var palīdzēt neizdevīgiem darba ņēmējiem iekļūt darba tirgū vai strādājošām personām ar īpašām vajadzībām integrēties vai palikt darba tirgū, ja tiek segtas papildu izmaksas, kas saistītas ar viņu iespējami vai faktiski zemāku darba ražīgumu.
 - Glābšanas un pārstrukturēšanas atbalsts var tikt izraudzīts, lai novērstu nodarbinātības un saimnieciskās darbības kritumu kādā vietā vai nozarē²⁴.
 - Atbalsts kultūras precēm vai pakalpojumiem arī var tikt izraudzīts taisnīguma iemeslu dēļ (piemēram, lai saglabātu kultūru daudzveidību) papildus mērķim novērst tirgus nepilnības, kas saistītas ar pozitīvu papildu efektu.

Dažos citos apstākļos valsts atbalsta pasākumi, kas vērsti uz taisnīguma mērķu sasniegšanu, var tikt izstrādāti un īstenoti, izmantojot tirgus mehānismus (piemēram, uzņēmumu glābšanas

²⁴ Komisija attiecīgā brīdī pārskatīs esošās glābšanas un pārstrukturēšanas pamatnostādnes, lai ņemtu vērā pašreizējās finanšu krīzes laikā gūto pieredzi.

un pārstrukturēšanas jomā). Šāda atbalsta apstiprināšanai var tikt izvirzīta prasība, ka vēlāk jāsasniedz konkurējoša tirgus stāvoklis²⁵.

29. Lai arī konkrētie taisnīguma mērķi dažādās dalībvalstīs var atšķirties, virzībā uz šiem mērķiem bieži vien ir konstatējamas plašas vispārējas intereses. Taisnīguma mērķu pamatošanai var izmantot statistikas rādītājus, kas apstiprina sociālās vai reģionālās atšķirības. Šo rādītāju vidū var būt IKP uz vienu iedzīvotāju, bezdarba līmenis, ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars, nabadzības rādītāji utt.

4. VAI ATBALSTS IR PIEMĒROTS ATTIECĪGĀ VISPĀRĒJAS NOZĪMES MĒRĶA SASNIEGŠANAI?

4.1. Instrumenta piemērotība

30. Dalībvalstis var izvēlēties dažādus politikas instrumentus, un valsts atbalsta kontrole neparedz kādu vienu veidu, kā drīkst iejaukties ekonomikā. Tomēr, ja dalībvalstis piešķir tādu valsts atbalstu, uz kuru attiecas Līguma 87. panta 1. punkts, šis atbalsts ir attaisnojams tikai tad, ja konkrētais valsts instruments ir piemērots, lai sasniegtu attiecīgo valsts politikas mērķi, un veicina viena vai vairāku Eiropas Savienības vispārējas nozīmes mērķu sasniegšanu²⁶. Gadījumos, kad valsts atbalsts nav piemērots instruments konkrētas efektivitātes vai taisnīguma problēmas risināšanai, tas var radīt tādus konkurences un tirdzniecības kropļojumus, kurus varētu novērst vai ierobežot, izmantojot citu politikas instrumentu (piemēram, regulatīvos instrumentus, valsts tieši nodrošinātas preces un pakalpojumus vai nodokļu instrumentus, ar kuriem tiek pārdalītas bagātības un radīti stimuli uzņēmumiem).
31. Dalībvalsts konkrētu politikas instrumentu var izvēlēties, pamatojoties uz pieredzi, salīdzinošo novērtēšanu vai scenāriju un izmaksu un ieguvumu analīzi. Komisija, veicot saderības analīzi, īpaši ņems vērā ierosinātā pasākuma ietekmes novērtējumu, ko veikusi dalībvalsts. Komisija atzīs, ka konkrētais pasākums ir piemērots instruments, ja dalībvalsts būs apsvērusi arī citus politikas variantus un Komisijai būs pierādījusi, ka tāda selektīva instrumenta kā valsts atbalsts izmantošanai ir priekšrocības.

4.2. Stimulējoša iedarbība

32. Valsts atbalstam ir jāmaina tā saņēmēja uzņēmuma rīcība tādējādi, ka tas veic darbības, ar kurām tiek veicināta vispārējas nozīmes mērķa sasniegšana un kuras tas 1) neveiktu atbalsta nepiešķiršanas gadījumā vai 2) veiktu ierobežotā apjomā vai citādā veidā. Tas nozīmē, ka dalībvalstij katrā konkrētā gadījumā ir jāpierāda, ka atbalsts netiks izmantots, lai subsidētu tādas darbības izmaksas, kuras uzņēmumam būtu jāsedz jebkurā gadījumā²⁷. Rīcības maiņu raksturo kā stimulējošu iedarbību, un

²⁵ Piemēram, lai apstiprinātu valsts atbalsta pasākumus tīkla izmantošanas jomā, priekšnosacījums ir brīvas piekļuves prasības.

²⁶ Attiecībā uz piemērotību skat. lietas C 25/2004 *DVB-T Berlin-Brandenburg*, OV L 200, 22.7.2006., vai N 854/2006 *Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme mobilisateur pour l'innovation industrielle TVMSL*, OV C 182, 4.8.2007.

²⁷ Piem., no mācību atbalsta nedrīkst finansēt tādus mācību pasākumus, kurus atbalsta saņēmējs tik un tā būtu īstenojis nepieciešamības dēļ. Skat., piemēram, lietu C 40/2005 *Ford Genk*, OV L 366, 21.12.2006.

to var konstatēt, salīdzinot situāciju atbalsta piešķiršanas gadījumā ar situāciju atbalsta nepiešķiršanas gadījumā²⁸.

33. Atbalsts var pamudināt tā saņēmēju mainīt rīcību dažādos veidos, taču plānotajām rīcības izmaiņām ir jābūt tādām, kas visticamāk dos iespēju sasniegt izvēlēto politikas mērķi.
34. Attiecībā uz *efektivitātes mērķiem* dalībvalstij ir jāpierāda stimulējošā iedarbība, parādot, ka atbalsta saņēmējs uzņēmums ir mainījis (vai visticamāk mainīs) savu darbības līmeni, tādējādi novēršot tirgus nepilnību un uzlabojot rezultātu tirgū. Piemēram, *R&D* atbalsta rezultātā ir jānotiek *R&D* darbību apjoma, ievirzes, ātruma vai izdevumu pieaugumam, un mācību atbalsta rezultātā būtu jāpieaug nodrošināto mācību apjomam.
35. Lai dotu Komisijai iespēju noteikt paredzamo stimulējošo iedarbību, dalībvalstīm parasti būtu jāiesniedz atbalsta saņēmēja iekšējie dokumenti, kas pierāda, ka atbalsta nesaņemšanas gadījumā tas attiecīgo darbību neveiktu²⁹. Minētie iekšējo dokumentu veidi cita starpā var būt šādi:
- budžeta prognozes par izmaksām, uz kurām attiecas atbalsts;
 - biznesa plāni un citi dokumenti, kas iesniegti ieguldījumu komitejām, lai saņemtu atļauju atvēlēt resursus konkrētām darbībām;
 - attiecīgā projekta rentabilitātes aprēķini atbalsta piešķiršanas un atbalsta nepiešķiršanas gadījumā;
 - projekta finanšu analīze, ieskaitot scenāriju prognozes vai naudas plūsmas aprēķinus;
 - riska novērtējums attiecībā uz komerciālas neizdošanās risku, ieguldījumu un saistīto izmaksu neatgriezeniskumu vai attiecīgās darbības neskaidro rentabilitāti.
36. Papildus iekšējo dokumentu analīzei Komisija var ņemt vērā arī pieejamo ārējo informāciju, piemēram, nozares etalonu rentabilitātes vai riska jomā.
37. Attiecībā uz *taisnīguma mērķiem*, lai apliecinātu atbalsta stimulējošo iedarbību, dalībvalstij ir jāpierāda, ka attiecīgās darbības veikšana rada papildu izmaksas³⁰, ko izraisa sociālie vai reģionālie trūkumi un ko kompensētu no atbalsta. Piemēram, nodarbinātības atbalsta saņemšanas priekšnoteikums ir neizdevīgu darba ņēmēju vai darba ņēmēju ar īpašām vajadzībām pieņemšana darbā veselu darba ņēmēju vietā, jo pirmo nodarbināšana nozīmē papildu izmaksas.

²⁸ Procesu, ka situāciju atbalsta piešķiršanas gadījumā salīdzina ar situāciju atbalsta nepiešķiršanas gadījumā, dēvē arī par hipotētisko analīzi. Skat., piemēram, hipotētisko analīzi, kas veikta lietās N 349/2007 *Soutien de l'agence de l'innovation industrielle au PMII OSIRIS* (OV C 304, 15.12.2007.); N 887/2006 *Projet Bernin 2010* (OV C 200, 28.8.2007.); N 185/2007 *Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme «NANOSMART»* (OV C 284, 27.11.2007.).

²⁹ Jānorāda, ka, lai konstatētu tirgus nepilnību, ir arī jāpierāda, ka citi uzņēmumi — tāpat tirgus spēki kopumā — nevarētu pienācīgi sasniegt attiecīgo mērķi, ja atbalsta nebūtu.

³⁰ Tas ietver gan faktiskās izmaksas, gan alternatīvās izmaksas.

38. Tomēr var būt tādi pamatoti iemesli, kuru dēļ atbalsta saņēmējs izvēlētos attiecīgo rīcību pat atbalsta nepiešķiršanas gadījumā. Komisija izskatīs dalībvalstu iesniegtos rādītājus, lai pierādītu sociāli vai reģionāli³¹ neizdevīgu stāvokli, un novērtēs, vai atbalsta nepiešķiršanas gadījumā būtu vai nebūtu pietiekami stimuli attiecīgās darbības veikšanai. Var tikt ņemti vērā šādi rādītāji:

- reģiona trūkumi (piemēram, pieejamība, infrastruktūra, kvalificētu darba ņēmēju trūkums, ienākumu rādītāji, bezdarba rādītāji);
- mērķauditorijas profils (piemēram, vecums, dzimums, etniskā izcelsme, neizdevīgi darba ņēmēji vai darba ņēmēji ar īpašām vajadzībām);
- stimuli mainīt rīcību, neraugoties uz sociāli neizdevīgu stāvokli, piemēram, uzņēmuma tēla radīšana vai maiņa, pieejamu alternatīvu darba ņēmēju trūkums, vajadzīgo darba ņēmēju kvalifikācija un ražīgums.

4.3. Samērīgums

39. Atbalsts tiek uzskatīts par samērīgu tikai tad, ja tādu pašu rezultātu nevarētu sasniegt ar mazāku atbalstu un mazākiem kropļojumiem. Atbalsta summai un intensitātei jābūt ierobežotai līdz minimumam, kas nepieciešams, lai atbalstāmā darbība varētu notikt. Kolīdz atbalsts pārsniedz nepieciešamo minimumu, atbalsta saņēmējs gūst virspelnu, kas var lieki kropļot konkurenci un ko tādējādi nevar atzīt par saderīgu ar kopējo tirgu.

40. Lai novērtētu atbalsta samērīgumu, var izmantot informāciju, ko lieto stimulējošās iedarbības analīzei. Tomēr, ja stimulējošās iedarbības analīzē jautājums būtībā ir par to, vai rīcība tiek vai netiek mainīta, tad atbalsta samērīguma analīzei vajadzīgs cita līmeņa vērtējums, jo jānosaka, kādā mērā atbalsts pārsniedz to, kas vajadzīgs, lai izraisītu rīcības maiņu.

41. Vairākās pamatnostādnēs ir noteikta atbalsta maksimālā intensitāte (izteikta procentos no attiecināmajām izmaksām), un parasti tiek uzskatīts, ka atbalsts ir samērīgs, ja ir ievērota attiecīgā atbalsta maksimālā intensitāte. Tomēr var būt tādi gadījumi, kuros atbalsta maksimālā intensitāte nav noteikta. Turklāt gadījumos, kuros jāveic sīki izstrādāts vērtējums saskaņā ar esošajām pamatnostādnēm, ir jāpārbauda, vai šī atbalsta intensitāte nav pārāk liela un vai tādu pašu rezultātu nevarētu sasniegt ar mazāku atbalstu.

42. Šādos gadījumos dalībvalstīm būtu jāiesniedz pierādījumi, kas dod iespēju novērtēt, cik liels atbalsts ir vajadzīgs, lai kompensētu papildu darbības, kas paredzētas atbalsta pasākumā, t.i., papildu izmaksas, kas atbalsta saņēmējam radīsies, ja tas īsteno atbalstīto projektu, salīdzinājumā ar situāciju, ja atbalsts netiktu piešķirts. Turklāt, ja līdz ar atbalstāmo projektu atbalsta saņēmējam rastos izmērāmi papildu saimnieciskie ieguvumi (proti, pateicoties jaunai ražošanas tehnoloģijai, samazinātos izmaksas vai tiktu gūti papildu ieņēmumi), Komisija šos saimnieciskos ieguvumus ņems vērā, nosakot samērīgu atbalsta apmēru. Piemēram, iegādājoties videi

³¹ Attiecībā uz lielu ieguldījumu projektu vērtēšanas kritērijiem reģionālā atbalsta kontekstā skat. Komisijas paziņojumu „Norādes par reģionālā atbalsta lieliem ieguldījumu projektiem padziļināto novērtējumu”.

nekaitīgāku iekārtu, var tikt gūti ieguvumi mazāka enerģijas patēriņa veidā. Ņemot vērā šos papildu ieguvumus, var aprēķināt tīrās papildu izmaksas.

43. Princips, ka tiek novērtētas atbalstāmā projekta tīrās papildu izmaksas, var tikt piemērots gan atbalstam ar efektivitātes mērķi, gan atbalstam ar taisnīguma mērķi. Tomēr šo divu dažādo atbalsta kategoriju vērtēšana var atšķirties, ņemot vērā, ka projektiem, kuri tiek īstenoti efektivitātes iemeslu dēļ, hipotētiskais scenārijs var būt sarežģītāks³² (t.i., projekts netiek īstenots vispār, tiek īstenots citāda apjoma projekts, mazāk riskants projekts utt.) nekā projektiem ar taisnīguma mērķi (kuros atbalsta mērķis vispārīgā gadījumā ir mainīt veidu, kādā atbalsta saņēmējs veic darbību, piemēram, mainīt atrašanās vietu vai darbinieku veidu).

5. KONKURENCES KROĻĒJUMI

44. Ir vismaz trīs veidu konkurences kropļojumi, ko rada valsts atbalsts. Pirmkārt, iejaucoties tirgus peļņas sadalē, valsts atbalsts var radīt ilgtermiņa dinamiskas sekas attiecībā uz ieguldījumu un konkurences stimuliem. Otrkārt, raugoties konkrētāk, valsts atbalsts var ietekmēt konkurenci attiecīgā produkta tirgū un izraisīt dažādas konkurentu reakcijas atkarībā no attiecīgajiem apstākļiem. Treškārt, valsts atbalsts var ietekmēt konkurenci resursu tirgos, īpaši saistībā ar ieguldījumu vietu.
45. Visi šie konkurences kropļojumi ietekmē saimnieciskās darbības sadali starp nozarēm un starp dalībvalstīm un negatīvi ietekmē iekšējo tirgu, skarot tirdzniecību un izjaucot darbības efektīvu sadali pāri valstu robežām. Jau pati iespēja, ka vienā valstī var tikt atļauts valsts atbalsts, var pamudināt arī citas dalībvalstis izmantot valsts atbalsta pasākumus, lai stratēģiski piesaistītu darbību to teritorijai, tādējādi radot subsīdiju buma risku.
46. Pirmkārt, raugoties vispārīgākā līmenī, tas, ka valsts atbalsts rada peļņas pārdali tirgos un iejaucas konkurences procesā, var ietekmēt **ilgtermiņa stimulus**. Uzņēmumi, kas sagaida, ka papildus pašu centieniem to peļņu ietekmēs valsts atbalsts, var atzīt, ka ir optimāli samazināt savus centienus. Tādējādi valsts atbalsts var negatīvi ietekmēt gan atbalsta saņēmēja, gan konkurentu stimulus ieguldīt un ieviest inovācijas. Ilgtermiņā šādas dinamisko stimulu izmaiņas nozīmē mazākas izvēles iespējas un, iespējams, zemāku kvalitāti vai augstākas cenas patērētājiem.
47. Otrkārt, raugoties konkrētāk, ir sagaidāms, ka atbalsta saņēmēja rīcības maiņa attiecīgajos produktu tirgos ietekmēs konkurentus un izraisīs dažādus pielāgojumus to rīcībā. Konkrēti, konkurenti var reaģēt, **samazinot savu noietu un plānotos ieguldījumus** (izstumšana). Piemēram, faktiskie konkurenti var samazināt jaudas, bet potenciālie — nolemt neiet jaunā tirgū. Konkurenti var reaģēt arī, samazinot izdevumus zinātniskajai izpētei un tehnoloģiju izstrādei. Sīkāku informāciju skatīt arī 1. skaidrojošajā ielaidumā. Tomēr tas, cik aktīvi konkurenti reaģēs, būs atkarīgs no tirgus apstākļiem un atbalsta iezīmēm. Piemēram, ja konkurenti tirgo produktus, kuri ir atbalsta saņēmēja tirgto produktu līdzvērtīgi aizstājēji, ietekme uz šiem konkurentiem būs lielāka, un līdz ar to paredzams, ka to pielāgojumi būs ievērojamāki. Konkurences kropļojumi var būt lielāki, ja atbalsta saņēmējam ir ietekme tirgū. Ja atbalsta saņēmējam kādā produktu tirgū jau ir dominējošs stāvoklis,

³²

Skat., piemēram, izklāstu lietā N 674/2006 *Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du projet NeoVal*, OV C 120, 31.5.2007.

atbalsta pasākums var stiprināt šo dominējošo stāvokli, vēl vairāk vājinot konkurentu iespējamo konkurences spiedienu.

48. Treškārt, valsts atbalsts var ietekmēt konkurenci **resursu tirgos**. Tas var notikt, ja valsts atbalsta dēļ tiek dota priekšroka konkrētiem resursiem (tādiem kā īpašs darbaspēks vai videi nekaitīgi starpprodukti). Daži atbalsta veidi var pazemināt resursu izmaksas (piemēram, atbalsts mācībām vai videi nekaitīgiem materiāliem) un/vai mainīt ražošanas procesu. Ražošanas process var mainīties, ja atbalsta rezultātā tiek izmantoti citi izejmateriāli, darbaspēks vai resursi (piemēram, nodarbināts vairāk cilvēku ar īpašām vajadzībām vai radīts mazāk piesārņojuma). Šāda atbalsta rezultātā ieguvēji visticamāk būtu patērētāji, atbalsta saņēmējs un resursu tirgus dalībnieki, taču zaudētājos var būt konkurējošu resursu piegādātāji. Tāpat kā attiecībā uz produktu tirgiem, kopējā ietekme uz resursu tirgiem var būt negatīva, ja konkurenti tiek atturēti no ieguldījumu veikšanas.
49. Tomēr galvenie kropļojumi resursu tirgos rodas saistībā ar **konkrētas atrašanās vietas** (kas ir viens no resursiem) **izvēli**. Ieguldījumu piesaistes atbalsts var negatīvi ietekmēt reģionu, no kura ieguldījumi aizplūst. Ja reģionam, no kura ieguldījumi aizplūst, ir salīdzinošas priekšrocības konkrētajam ražošanas veidam, tas var radīt resursu nelietderīgu izmantošanu.
50. Konkurences kropļojumi var rasties gan vienā dalībvalstī, gan pāri dalībvalstu robežām. Tas var notikt, ja uzņēmumi konkurē starptautiski, taču arī tad, ja uzņēmumi apsver tādu resursu kā atrašanās vietas izvēli dažādās dalībvalstīs. Tirdzniecība parasti tiek ietekmēta, ja ir izkropļoti produktu tirgi, un tas var negatīvi ietekmēt darbības sadali starp dalībvalstīm un kaitēt iekšējam tirgum. Atbalsts, kas vērsts uz ražotnes pārcelšanu uz citu kopējā tirgus reģionu, iespējams, neradīs tiešu kropļojumu attiecīgajā produktu tirgū, taču izraisīs darbības vai ieguldījumu pārvietošanu no viena reģiona uz citu. Komisija īpaši pievērsīsies kropļojumiem, kas rodas starp dalībvalstīm.
51. Vērtējot konkurences kropļojumu apmēru, Komisija galvenokārt vērtēs to, kā atbalsta saņēmēja rīcības maiņa ietekmē konkurentus un resursu piegādātājus. Tiks vērtēta arī ietekme uz patērētājiem³³.
52. Lai noteiktu un novērtētu atbalsta negatīvo ietekmi, Komisija nosaka konkurentus un patērētājus, kurus visticamāk ietekmēs atbalsta saņēmēja rīcības maiņa.
53. Tāpēc, lai fiksētu valsts atbalsta ietekmi, dalībvalstīm būtu jāiesniedz pierādījumi, kas Komisijai dotu iespēju 1) noteikt konkrētos produktus (t.i., produktus, kurus ietekmē atbalsta saņēmēja rīcības maiņa) un 2) noteikt ietekmētos konkurentus un patērētājus. (Sīkāku informāciju skatīt 2. skaidrojošajā ielaidumā.) Minētajā otrajā posmā parasti tiks noteikti produktu un ģeogrāfiskie tirgi, uz kuriem attiecas

³³

Valsts atbalsts rada finansiālu slogu nodokļu maksātājiem. Šī ietekme uz budžetu ir līdzvērtīga atbalsta summai. Papildus šai ietekmei uz budžetu var rasties papildu izmaksas, kas saistītas ar neefektivitāti un nodokļu administratīvajām izmaksām. Tomēr, kontrolējot valsts atbalstu, Komisijas uzdevums nav vērtēt nodokļu sistēmas vispār vai nodokļu maksātāju naudas pienācīgu izmantojumu. Vērtējot pasākuma iespējamo ieguvumu apmēru — ar ko tiks salīdzināti konkurences un tirdzniecības kropļojumi —, tiks ņemts vērā attiecīgais finansiālais slogs, kas tiek uzlikts pasākuma īstenošanas dalībvalsts nodokļu maksātājiem.

konkrētais atbalsts³⁴. Tomēr tas nenozīmē, ka Komisija vienmēr oficiāli lems par attiecīgā tirgus robežām.

54. Par to, cik sāka tirgus analīze tiks veikta, lems katrā gadījumā atsevišķi. Lai veiktu atbalsta pozitīvās ietekmes analīzi, visbiežāk nav vajadzīgs precīzi noteikt tirgu. Parasti tirgus noteikt nav obligāti arī tad, ja vērtē atbalsta ietekmi uz atrašanās vietu. Savukārt, lai novērtētu valsts atbalsta negatīvo ietekmi uz konkurenci, tirgus analīzei var būt liela nozīme.
55. Turklāt, tā kā ietekme var attiekties uz daudziem tirgiem — kaut arī dažādā pakāpē —, Komisija savā analīzē parasti koncentrēsies uz tiem tirgiem, kuros atbalsta ietekme ir visnepārprotamākā un/vai visizteiktākā.

2. skaidrojošais ielaidums. Konkrētie produkti un tirgi

Konkrētie produkti³⁵

Lai konstatētu atbalsta ietekmi, vispirms ir jānosaka konkrētie produkti. Tas ļauj noteikt atbalsta ietekmi uz konkurentiem un patērētājiem.

Konkrētos produktus var definēt kā produktus, kuru ražotāji maina savu rīcību, tādējādi izraisot cenu samazināšanos, izlaides palielināšanos, resursu iegādes palielināšanos, izmaiņas izdevumos par jauna vai labāka produkta izstrādi, ražošanas procesa maiņu, ieiešanu tirgū, iziešanu no tirgus vai atrašanās vietas maiņu (skatīt arī 2. nodaļu).

Līdz ar to konkrētie produkti var būt ne tikai produkti, kurus atbalsta saņēmējs faktiski ražo, bet arī produktu izstrādes rezultātā radīti jauni produkti.

Atsevišķās situācijās, kurās atbalsts nav vērsts uz konkrētu darbību, bet gan uz atbalsta saņēmēju kā tādu³⁶, konkrētie produkti ir visi produkti, ko ražo atbalsta saņēmējs.

Konkrētie produktu tirgi

Noteikt konkurentus, kurus ietekmē attiecīgais atbalsts, nozīmē noteikt produktu tirgus, kuros attiecīgais atbalsts var izraisīt pieprasījuma pārbīdi no konkurentu produktiem uz atbalsta saņēmēja produktiem. Šāda pieprasījuma pārbīde var notikt tikai tad, ja konkurentiem ir konkrēto produktu aizstājējprodukti. Turklāt ietekme būs vērojama arī tirgos, kuri ir tieši saistīti ar pieprasījuma pārbīdi, jo konkurenti samazinās arī resursu vai papildinātājpreču iegādes apjomus. Ietekmētie patērētāji ir tie, kuri pērk preces šajos tirgos.

Konkrētie produktu tirgi ietver visus tos produktus, kurus patērētājs uzskata par konkrētā produkta aizvietošanai vai aizstājējproduktiem, kā arī attiecīgos resursu tirgus (t.i., atbalsta saņēmēja piegādātājus)³⁷ un papildinātājpreču tirgus³⁸. Faktori, kas ir būtiski, nosakot konkrēto produktu tirgu, cita starpā ietver produkta īpašības un paredzēto pielietojumu, patērētāju prioritātes, nesenus pierādījumus par savstarpējo aizstāšanu, iespējamo

³⁴ Vajadzības gadījumā Komisija izmantos kādus no instrumentiem, kas ir izstrādāti tirgu noteikšanai pretmonopola un apvienošanās kontroles jomā. Kā piemērus lēmumiem, kuros noteikti tirgi, cita starpā skat. šādus lēmumus: N 674/2006 *Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du projet NeoVal* (OV C 120, 31.5.2007.); N 810/2006 *AMD, Dresden – MSF* (OV C 246, 20.10.2007.); N 409/2006 *HighSi GmbH* (OV C 77, 5.4.2007.); N 582/2007 *Propapier PM 2 KG* (vēl nav publicēts). Vēl citas parauglietas norādītas pielikumā.

aizstājējproduktu pieprasījuma novirzīšanas šķēršļus un izmaksas, pieprasījuma izmaiņas cenas samazināšanas rezultātā un produkta pieprasījuma elastības un krusteniskās cenu elastības. Jāņem vērā arī atbalsta ietekme uz aizstājamību (piemēram, izraisot cenas samazinājumu precei, kuru patērētāji iepriekš nebūtu uzskatījuši par aizstājamu ar citu uzņēmumu lētākiem produktiem).

Ja atbalsta saņēmējs var ātri ieiet vai izplesties ietekmētajos tirgos, to noteikšanā nozīme var būt arī piedāvājuma aizstājamībai. Faktori, kas jāņem vērā, nosakot šo iespējamo ieiešanu tirgū, cita starpā ir diversifikācijas radītu ietaupījumu esība starp diviem tirgiem (piemēram, ja diviem attiecīgiem produktiem ir vajadzīgas vienādas ražošanas iekārtas) un piedāvājuma krusteniskā elastība (spēja ātri pārorientēt ražošanu).

Tas, kuri produktu tirgi tiks analizēti padziļināti, būs jāvērtē katrā gadījumā atsevišķi, pamatojoties uz konkurences situāciju un varbūtību, ka atbalsts ietekmēs šos saistītos tirgus.

Konkrētie ģeogrāfiskie tirgi

Kad ir noteikti konkurenti un patērētāji, kurus ietekmē attiecīgais atbalsts, ir svarīgi noteikt arī to atrašanās vietu. Tam ir īpaša nozīme, uzraugot valsts atbalsta pārrobežu ietekmi. Tomēr arī valsts vai vietējā līmeņa ģeogrāfisko tirgu gadījumā atbalsts var negatīvi ietekmēt tirdzniecību, piemēram, radot šķēršļus citu dalībvalstu uzņēmumu uzņēmējdarbībai³⁹.

Tāpat kā attiecībā uz konkrēto produktu tirgu noteikšanu, arī ģeogrāfisko tirgu definēšanas gadījumā galvenajam instrumentam jābūt pieprasījuma apsvērumiem. Faktori, kas jāņem vērā novērtējumā, cita starpā ir attiecīgo produktu veids un īpašības, tas, vai pastāv šķēršļi ieiešanai tirgū, transporta izmaksas, patērētāju prioritātes, vērā ņemamas uzņēmumu tirgus daļu atšķirības kaimiņos esošās ģeogrāfiskās teritorijās vai būtiskas cenu atšķirības.

56. No atbalstu piešķirošās dalībvalsts tiek sagaidīts, ka tā iesniegs visus pieejamos būtiskos pierādījumus, lai palīdzētu Komisijai veikt novērtējumu. Vērtējot atbalsta ietekmi uz konkurenci, Komisija var ņemt vērā šādus rādītājus:

atbalsta iezīmes (piemēram, atbalsta apmērs, atbalsta saņēmēju atlases process, atbalsta ilgums un atkārtošana, ietekme uz atbalsta saņēmēja izmaksām);

³⁵ Termins „produkts” šeit ir lietots kā vispārīgs termins, kas ietver ne tikai komerciālus produktus, bet arī pakalpojumus.

³⁶ Piemēram, uzņēmumu glābšanas un pārstrukturēšanas atbalsta gadījumā.

³⁷ Savukārt tirgi, kas atrodas tālāk resursu ķēdē (t.i., attiecīgo resursu tirgu resursu tirgi), parasti netiks ņemti vērā.

³⁸ T.i., tos tirgus, kas ietver produktus, kuri tiek lietoti kopā ar konkrēto produktu.

³⁹ Skat., piem., spriedumu lietā C-280/00 *Altmark Trans* un *Regierungspräsidium Magdeburg*, 2003, *Recueil*, I-7747. lpp., 77.–79. punkts.

ietekmēto tirgu struktūra (piemēram, tirgus koncentrācija, uzņēmumu skaits un lielums, tirgus ietekmes esība, produktu diferenciācija, šķēršļi ieiešanai tirgū un izešanai no tā, konkrētā produktu un ģeogrāfiskā tirgus apjoms⁴⁰);

nozares/tirgus iezīmes (piemēram, tirgi ar jaudas pārpalikumu, atbalsta saņēmēja neefektivitāte (ražīgums), inovāciju nozīme, iespēja pārvietot ražotnes).

Iepriekš minētie atbalsta, tirgus un nozares rādītāji nav uzskatāmi par patstāvīgiem rādītājiem, bet būtu jāskata kopā ar pārējo informāciju par konkrēto atbalsta pasākumu, piemēram, tirgus nepilnību, kuru paredzēts novērst, vai attiecīgajiem vispārējās nozīmes mērķiem.

6. NEGATĪVĀS UN POZITĪVĀS IETEKMES SAMĒROŠANA

Samērošana

57. Noslēdzošais un izšķirīgais posms atbalsta saderības analīzē ir novērtēt, vai dalībvalsts ir pierādījusi, ka atbalsta pozitīvā ietekme, ja tāda ir, pārsniedz tā negatīvo ietekmi. Lai gan šo pārbaudi ir iespējams veikt tikai katrā gadījumā atsevišķi (gan par individuāliem pasākumiem, gan par atbalsta shēmām) un tāpēc nevar paredzēt, kāds būs samērošanas rezultāts konkrētā gadījumā, tomēr ir iespējams noteikt dažus vispārīgus principus.
58. Lai samērotu pozitīvo un negatīvo ietekmi, vispirms tā ir jānovērtē un jāraksturo kvalitatīvi, kā arī, ja iespējams, jāizsaka kvantitatīvi, un jāveic vispārīgs novērtējums par ietekmi uz ražotājiem un patērētājiem katrā konkrētajā tirgū. Šajā ziņā vispārējo interešu analītiskā apraksta sniegšanu atvieglo sociālās labklājības līmeņa⁴¹ izmantošana, kas palīdz dažāda veida ietekmi attiecināt uz dažādiem subjektiem.
59. Atbalsta pozitīvā ietekme ir tieši saistīta ar atbalsta saņēmēja rīcības maiņu, kas dod iespēju sasniegt vēlamo vispārējās nozīmes mērķi. Attiecībā uz efektivitātes mērķi pozitīvo ietekmi var aprakstīt kā tādas darbības, kas tiek uzskatīta par vispārējās interesēs esošu, palielināšanos vai samazināšanos ražošanas tirgū. Piemēram, vides atbalsts samazina bīstamo vielu ražošanu, bet *R&D* atbalsts sekmē *R&D* darbības, kuru rezultātā iegūst jaunus vai uzlabotus produktus. Attiecībā uz taisnīguma mērķi pozitīvā ietekme atbilst taisnīgumu veicinoša rezultāta gūšanai vai izmaiņām rezultāta gūšanā — pārvietošanās uz citu reģionu vai citādu resursu (piemēram, darba ņēmēju ar īpašām vajadzībām) izmantošana. Tāpat ietekmi uz resursu tirgiem var raksturot kā izmaiņas darbībā salīdzinājumā ar to, kā būtu, ja atbalsta nebūtu (piemēram, lielāks noiets tiem, kuri piegādā resursus uzņēmumam, kurš pārcēlies uz

⁴⁰ Tirgi, kas pārsniedz valsts robežas, parasti ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm, taču arī valsts līmeņa tirgi var ietekmēt tirdzniecību ar konkrēto iepriekšējā posma, nākamā posma vai papildinātājpreču tirgu starpniecību.

⁴¹ Ekonomikas teorijā patērētāju labklājību parasti definē kā patērētāju ieguvumu visos tirgos kopā, t.i., starpību starp to, cik patērētājs ir gatavs maksāt par precī, un šīs preces cenu. Attiecīgi ražotāju labklājību var raksturot kā ražotāju ieguvumu, t.i., summu, kuru ražotāji iegūst, pārdodot precī par tirgus cenu, kas pārsniedz ražošanas robežizmaksas. Sociālajā labklājībā ņem vērā ne tikai patērētāju un ražotāju ieguvumu summu, bet arī to, kā labklājība ir sadalīta starp valstīm un iedzīvotājiem. Tādējādi sociālās labklājības jēdzienā ir ietverti gan efektivitātes aspekti (proti, vērtējot, cik daudz bagātību rodas no patērētāju un/vai ražotāju ieguvumiem), gan taisnīguma aspekti (proti, vērtējot, kā šīs bagātības ir sadalītas starp dalībvalstīm un iedzīvotājiem). Sociālās labklājības līmenī tiek ņemta vērā visa veida ietekme, ko var radīt attiecīgais atbalsts.

atbalstāmo reģionu, vai vairāk darbavietu vai lielākas algas darba ņēmējiem attiecīgajā reģionā). Pozitīvu ietekmi uz patērētājiem var radīt cenu pazemināšanās ilgtermiņā, plašāka produktu izvēle, kvalitāte vai inovācijas.

60. Negatīvā ietekme uz konkurenci un tirdzniecību arīdzan izriet no atbalsta saņēmēja rīcības maiņas. Kā skaidrots iepriekšējā iedaļā, konkurences kropļojumu apmēru var vērtēt, analizējot ietekmi uz konkurentiem un resursu piegādātājiem (īpaši attiecībā uz atbalstu, kas izraisa atrašanās vietas maiņu). Ietekme uz patērētājiem arī ir atkarīga no konkurentu reakcijas. Jebkurā gadījumā atbalsta izmaksas tiek uzskatītas par negatīvu ietekmi, tātad atbalstu nevar apstiprināt, ja vien tas nerada kādus pozitīvus ieguvumus papildus tam, ka atbalsta saņēmējs iegūst finanšu līdzekļus.
61. Lai gan atbalsta shēmas vai atbalsts konkrētiem uzņēmumiem tiks vērtēts atsevišķi, var tikt ņemts vērā arī kumulatīvais efekts. Proti, atbalsta piešķiršana daudziem maziem uzņēmumiem kopumā var būt ar tādu pašu iedarbību kā lielas atbalsta summas piešķiršana vienam vienīgam uzņēmumam. Tāpat atbalsta vairākkārtēja piešķiršana kādai vienai nozarei konkrētā dalībvalstī var radīt negatīvas sekas, ja šī nozare tiek stiprināta, kaitējot citām dalībvalstīm.
62. Vispārējo interešu noteikšana ES līmenī nozīmē, ka ir jāizvērtē politikas apsvērumi. Atsevišķi politikas mērķi var būt vērsti uz vairāk vai mazāk netaustāmiem ieguvumiem. Citi var būt vērsti uz ieguvumiem, kas nav viegli samērojami ar iespējamo negatīvo ietekmi uz konkurenci un tirdzniecību un attiecībā uz kuriem atbilstīgas salīdzinošās nozīmes noteikšana neizbēgami būs visai subjektīva. Tomēr, neraugoties uz to, sociālās labklājības līmeņa izmantošana atbalsta ietekmes analizēšanā var palīdzēt sistematizēt šo vērtējumu, ja maksimāli cenšas definēt noteiktas atbalsta ekonomiskās ietekmes (pozitīvas vai negatīvas) attiecīgo mērvienību, tādējādi dodot vērtīgu pienesumu atbalsta ietekmes kopējā novērtējumā.

Ietekmes apmērs

63. Komisija apzinās, ka daudzos gadījumos nebūs iespējams pietiekami precīzi skaitļos izteikt konkrēta valsts atbalsta pasākuma ietekmi. Tomēr vairumā gadījumu būtu jābūt iespējai noteikt attiecīgās ietekmes apmēra pakāpes.
64. Tiks ņemts vērā arī tas, ka dažu veidu ietekmi (īpaši īstermiņa ietekmi uz apjomiem un cenām) bieži vien ir vieglāk izteikt skaitliski nekā citu tikpat svarīgu veidu ietekmi (piemēram, ilgtermiņa ietekmi uz ieguldījumu un inovāciju stimuliem), tādējādi kopējās labklājības pieaugums īstermiņā nenožīmē, ka pasākums tiks automātiski apstiprināts.
65. Ja pozitīvo vai negatīvo ietekmi var izteikt skaitliski, jāizmanto vienota mērvienība, lai nodrošinātu salīdzināmību (piemēram, ietekme naudas izteiksmē, darbavietu skaits, radītais un/vai pārceltais apgrozījums).
66. Piemēram, ieguvumus un zaudējumus attiecībā uz konkurentiem var izteikt ar noieta, peļņas vai darbavietu palielinājuma vai samazinājuma aplēsēm. Ieguvumus (un attiecīgi zaudējumus) attiecībā uz iedzīvotājiem var izteikt ar prognozētajiem ieguvumiem naudas izteiksmē, ko ilgtermiņā radītu cenas samazinājums (vai attiecīgi palielinājums). Pozitīvu ietekmi uz iedzīvotājiem saistībā ar plašāku produktu izvēli, labāku kvalitāti vai inovācijām skaitliski izteikt var būt sarežģītāk, taču šai ietekmei tomēr var piekārtot attiecīgu ietekmes apmēra pakāpi.

67. Atsevišķos gadījumos var būt sarežģīti noteikt, cik lielā mērā patērētāji novērtēs preču un pakalpojumu kvalitāti vai novatorismu, vai citas ar cenu nesaistītas īpašības. Tomēr tas nedrīkstētu atturēt dalībvalstis no cenšanās novērtēt attiecīgos ieguvumus iedzīvotājiem. Lai novērtētu šādas pozitīvas ietekmes apmēru, Komisija ņems vērā dalībvalstu iesniegtos patērētāju aptauju vai tirgdarbības izpētes rezultātus vai ekspertu atzinumus, vai, piemēram, Kopienas vai valstu politikas dokumentos ietvertos politikas novērtējumus, vai arī pati savu vērtējumu.
68. Turklāt arī pozitīvās ietekmes vērtējumā saistībā ar taisnīguma apsvērumiem visticamāk būs diezgan liela daļa subjektīvisma. Dažādo nozīmi, kas tiek piešķirta ietekmei uz dažādiem reģioniem vai cilvēku grupām, var pamatot ar statistikas rādītājiem⁴², kas parāda atšķirības starp šīm grupām. Šāda pieeja var veicināt dažādu skalu izveidi pozitīvās un negatīvas ietekmes novērtēšanai.
69. Jebkurā gadījumā, veicot ietekmes samērošanu, attiecīgā ietekme būtu jāraksturo, izmantojot faktoru kopumu un iespējami konkrētu un precīzu attiecīgās ietekmes aprakstu. Tādējādi, pat ja ietekme nav izteikta skaitliski, būtu jābūt iespējai samērot pozitīvo un negatīvo ietekmi un to salīdzināt.

Darbības rādītāji

70. Pēc tam, kad Komisija pozitīvās un negatīvās ietekmes novērtēšanai ir izmantojusi iepriekš izklāstīto metodiku, ir iespējamās situācijas, kurās ir sarežģīti šo ietekmi samērot, īpaši tad, ja to nav vienkārši izteikt skaitliski vai salīdzināt. Pozitīvās un negatīvās ietekmes samērošanu var atvieglot turpmāk sniegtie rādītāji. Tie nav saistoši, bet tikai orientējoši. Neviens no šiem rādītājiem pats par sevi nav pietiekams — lēmuma pieņemšanai būs jāizmanto vairāku rādītāju kopums. Turklāt — un kas ir galvenais — šie rādītāji nedrīkst tikt uzskatīti par veidu, kā izvairīties no pilnas samēra pārbaudes veikšanas. Tāpat ir jāņem vērā, ka principā valsts atbalsts ir aizliegts un var tikt atļauts, tikai atkāpjoties no vispārīgā principa. Tas nozīmē, ka šaubu gadījumā Komisija visticamāk atbalstu aizliedz.
71. Komisijas nostāja visticamāk būs drīzāk negatīva, ja, piemēram:
- ir gandrīz droši, ka tiks radīti konkurences kropļojumi, un galvenais ieguvējs no atbalsta būs tā saņēmējs;
 - attiecīgais atbalsts ir darbības atbalsts, ar kuru vienkārši tiktu uzturēts konkrēts izlaides vai cenu līmenis;
 - atbalsta summa ir ļoti liela un pozitīvā ietekme salīdzinājumā ar atbalsta izmaksām ir ļoti ierobežota;
 - pozitīvā ietekme ir sagaidāma vienīgi dalībvalstī, kura piešķir atbalstu, savukārt vairākās citās dalībvalstīs būtu ievērojama negatīvā ietekme;
 - atbalsts ievērojami palielinātu sociālās un/vai reģionālās atšķirības un/vai radītu kaitējumu videi vai piesārņojumu;

⁴²

Sal. ar metodiku, kas izmantota Reģionālā atbalsta pamatnostādņēs.

- atbalsts radītu ievērojamus un paliekošus konkurences kropļojumus, un atbalsta saņēmējs ir tāds uzņēmums ar dominējošu stāvokli, kura stāvoklis tirgū vēl vairāk nostiprinātos.

72. Savukārt Komisijas nostāja visticamāk būs pozitīva, ja, piemēram:

- pozitīvā ietekme ir gandrīz droša (piemēram, ņemot vērā atbalsta piemērotību), bet negatīvā ietekme ir mazāk iespējama;
- atbalsts ir vajadzīgs, lai radītu tādu pozitīvo ietekmi, kas ir ļoti nozīmīga (un cita starpā ievērojami pārsniedz atbalsta summu), dotu labumu daudzām dalībvalstīm un kam ir pierādīta stratēģiskā nozīme Eiropas vispārējo interešu kontekstā;
- atbalsts ir piemērots mērķa sasniegšanai, ieguvēji būtu mazāk attīstīti reģioni vai sociāli mazāk nodrošinātas grupas, turklāt Komisija ir konstatējusi, ka atbalsta summa atbilst tīrajām papildu izmaksām sociālo/reģionālo trūkumu novēršanai;
- atbalsts radītu ievērojamu pozitīvu papildu efektu citos produktu tirgos papildus konkrētajiem produktu tirgiem, tādējādi konkurenti un patērētāji šajos tirgos arī varētu būt ieguvēji no šā papildu efekta;
- atbalsts neradītu ievērojamus traucējumus iekšējā tirgus pienācīgai darbībai un neradītu ievērojamas atšķirības starp dažādu dalībvalstu uzņēmumiem un/vai ražošanas faktoru izvietojumā ES;
- atbalsts nepārprotami pozitīvi ietekmētu iedzīvotājus, tostarp ilgtermiņā, savukārt negatīvā ietekme būtu ierobežota un neradītu būtiskus šķēršļus konkurencei.

Koriģējoši pasākumi

73. Ja ietekmes samērošana atklāj, ka negatīvā ietekme pārsniedz ieguvumus, Komisija attiecīgo atbalstu var aizliegt vai prasīt veikt koriģējošus pasākumus vai nu attiecībā uz atbalsta struktūru, vai kaitējumu konkurencei.

74. Attiecībā uz koriģējošo pasākumu izstrādi Komisija cita starpā izskatīs šādas iespējas:

- atbalsta summas, atbalsta intensitātes vai atbalsta jomas/mērķa (konkrētās darbības vai tirgi) samazināšana, lai pasākumu padarītu samērīgu;
- pasākuma selektivitātes samazināšana, piemēram, izmantojot atklātu atbalsta saņēmēja izvēles procedūru vai izvēloties vispārīgu shēmu un novēršot izvēli par labu uzņēmumiem ar ietekmi tirgū;
- šķērssubsidēšanas iespējas ierobežošana, palielinot pārskatāmību un nošķirot uzskaiti vai sadalot darbības pa dažādiem uzņēmumiem;
- attiecīgā uzņēmuma vadības struktūras piemērotības nodrošināšana.

75. Attiecībā uz ietekmi uz konkurenci un tirdzniecību Komisija var apsvērt, piemēram, šādas iespējas:

- atbalsta saņēmēja ražošanas jaudas samazināšana;
- aktīvu pārdošana;
- ja ir iespējams nodrošināt pienācīgu uzraudzību — atbalsta saņēmēja apņemšanās ievērot konkrētu rīcību, lai novērstu tirgus pieejamības ierobežošanu (piemēram, garantēta piekļuve tīklam vai citai būtiskai infrastruktūrai);
- dalībvalstu apņemšanās atvērt tirgus, piemēram, liberalizācijas pasākumi, tehnisko un netehnisko šķēršļu mazināšana;
- atklāto licenču ieviešana attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām/standartiem.

I pielikums

Saraksts ar parauglietām, kurās veikta samēra pārbaude

Zinātniskā izpēte, tehnoloģiju izstrāde, inovācijas

- N 602/2007 - Soutien de l'AII en faveur du programme MaXSSIMM, 2008. gada 20. maija lēmums, publiskā versija vēl nav pieejama
- N 469/2007 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « QUAERO», 2008. gada 11. marta lēmums, publiskā versija vēl nav pieejama
- N 447/2007 - TURBOMECA (groupe SAFRAN), OV C 94, 16.4.2008.
- N 435/2007 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « MINImage», 30.1.2008.
- N 349/2007 - Soutien de l'agence de l'innovation industrielle au PMII OSIRIS, OV C 304, 15.12.2007.
- N 195/2007 - Rolls-Royce Deutschland Ltd. & Co. KG, OV C 118, 15.15.2008.
- N 185/2007 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « NANOSMART» , OV C 284, 27.11.2007.
- N 112/2007 - THESEUS, OV C 227, 27.9.2007.
- N 89/2007 - Projet d'aide de l'Agence de l'innovation industrielle au PMII HOMES, OV C 275, 16.11.2007.
- N 887/2006 - Projet Bernin 2010, OV C 200, 28.8.2007.
- N 854/2006 - Soutien de l'agence de l'innovation industrielle en faveur du programme mobilisateur pour l'innovation industrielle TVMSL, OV C 182, 04.8.2007.
- N 708/2006 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du programme « BioHub », OV C 67, 23.3.2007.
- N 674/2006 - Soutien de l'Agence de l'innovation industrielle en faveur du projet NeoVal, OV C 120, 31.5.2007.

Apmācība

- C 18/2007 - DHL Leipzig Halle, OV C 213, 12.9.2007.
- C 35/2007 - State aid to Volvo Cars Gent, OV C 65, 7.11.2007.
- C 23/2007 - Vauxhall - Ellesmere port, OV C 243, 17.10.2007.
- N 541/2006 - Training Aid to Fiat Auto, OV C 220, 20.9.2007.

- C 14/2006 – General Motors Antwerp, OV C 210, 1.9.2006.

Radio un televīzijas apraide

- C 25/2004 - DVB-T Berlin-Brandenburg, OV L 200, 22.7.2006.

Platjoslas pakalpojumi

- N 570/2007 - Broadband in rural areas of Baden-Württemberg, OV C 282, 24.11.2007.
- N 117/2005 - Broadband aggregated procurement – Scotland, OV C 204, 26.08.2006.
- N 473/2007 - Broadband connections for Alto Adige, OV C 289, 1.12.2007.
- N 475/2007 - National Broadband Scheme – Ireland, OV C 282, 24.11.2007.
- N 118/2006 - Development of broadband communication networks in rural areas, OV C 296, 6.12.2006.
- N 284/2005 – Regional Broadband Programme: Metropolitan Area Networks ("MANs"), OV C 207, 30.8.2008.

Riska kapitāls

- N 521/2007 - Cluster Fund 'Start-up!'. Risk Capital Scheme. Germany (Bavaria), OV C 100, 22.4.2008.
- N 287/2007 - Business Expansion Scheme (BES), incorporating the Seed Capital Scheme (SCS), OV C 238, 10.10.2007.
- N 263/2007 - Technology fund TGFS, Saxony, Germany, OV C 93, 15.4.2008.
- N 330/2006 - Berlin Kapital Fonds, OV C 67, 23.3.2007.
- N 599/2005 - Supporting the creation of Seed Capital Funds, OV C 240, 5.10.2006.

Citi

- N 581/2007 - Scheme for reduced social security contributions in certain service sectors, OV C 59, 4.3.2008.

Saraksts ar reģionālā atbalsta parauglietām, kurās definēts konkrētais tirgus

- N 767/2007 - LIP - RO - Ford Craiova, OV C 248, 30.4.2008.
- N 582/2007 - LIP - DE - Propapier PM 2 KG, OV C 131, 29.5.2008.
- N 907/2006 - MSF 2002- Matrai Eromu, OV C 227, 27.9.2007.

- N 900/2006 - MSF 2002 - CELBI , OV C 271, 14.11.2007.
- N 899/2006 - MSF 2002- Artensa, OV C 227, 27.9.2007.
- N 898/2006 - MSF 2002 - Repsol Polimeros, OV C 220, 20.9.2007.
- N 872/2006 - MSF 2002 - Qimonda, 30.1.2008, publiskā versija vēl nav pieejama
- N 863/2006 - MSF 2002 - Avancis, OV C 227, 27.9.2007.
- N 850/2006 - MSF 2002 - Q-Cells, OV C 270, 13.11.2007.
- N 810/2006 - AMD, Dresden, MSF 2002, OV C 246, 20.10.2007.
- N 564/2006 - MSF-2002-PT about the Future - Empresa produtora de Papel S.A. OV C 291, 5.12.2007.
- N 549/2006 - MSF-2002-IT Atlantica Invest AG, OV C 213, 12.9.2007.
- N 409/2006 - MSF-2002-DE HighSi GmbH, OV C 77, 5.4.2007.
- N 17/2006 - First Solar (MSF), OV C 259, 27.10.2006.